

NOTAT

28. februar 2011

Udviklingen i kreditmulighederne i Danmark, 1. halvår 2010

1. Sammenfatning

Kreditinstitutternes samlede udlån er fortsat med at stige svagt i 2010. Det er primært lån til husholdninger, som driver væksten, mens lån til erhvervsvirksomheder falder en smule. Der sker fortsat en forskydning af gæld i retning mod langsigtet gæld i realkreditinstitutterne og væk fra finansiering i pengeinstitutter. Gennem det seneste år har husholdninger og erhvervsvirksomheder nedbragt deres finansieringsbehov. Gældsprocenten er dog stadig forholdsvis høj.

Ifølge Danmarks Statistiks konjunkturbarometer var der i fjerde kvartal 2010 ingen industrivirksomheder, som vurderede, at finansielle begrænsninger var årsag til produktionsbegrænsninger. Danmarks Statistiks engangsundersøgelse af små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering viser dog samtidig, at en større andel af vækstiværksættere og højvækstvirksomheder søger finansiering sammenlignet med øvrige virksomheder. Især vækstiværksætterne oplevede i 2010 ikke at opnå den ønskede finansiering. Undersøgelsen viser også, at de mindste virksomheder i større omfang søgte at opnå finansiering i 2010 sammenlignet med i 2007, men at væsentligt færre fuldt ud opnåede det søgte lån. For de mellemstore virksomheder var der forholdsvis flere end blandt mindre virksomheder, som opnåede den søgte finansiering i 2010.

De seneste medlemsundersøgelser foretaget af DI, Håndværksrådet og Landbrug og Fødevarer viser, at finansieringsmulighederne fortsat vurderes at være vanskelige og bidrager til at begrænse produktionen. DI skriver også, at særligt de mindre og mellemstore virksomheder oplever finansieringssituationen som vanskelig. En undersøgelse fra Dansk Erhverv viser, at behovet for likviditet til konsolidering af driften var den hyppigste årsag til virksomhedernes låneansøgninger. Analysen fra Håndværksrådet viser, at det især er industrisegmentet af deres medlemmer, der føler sig begrænset af manglende finansiering, men bemærker samtidig, at industrien er den branche, som føler sig mest begrænset af manglende efterspørgsel. Landbrug og Fødevarers undersøgelse viser, at manglende efterspørgsel fortsat er den væsentligste produktionsbegrænsning.

Kreditinstitutterne har ikke ændret kreditpolitikken siden starten af 2009, ifølge Nationalbankens udlånsundersøgelse. Kreditinstitutterne fastholder dermed strammingerne, som de foretog efter nogle år, hvor kreditpolitik-

ken førte til en meget kraftig vækst i udlån, og hvor en løs kreditkultur i visse pengeinstitutter medførte, at der er blevet lånt penge ud til projekter, som siden hen har vist sig ikke at være rentable. Selvom pengeinstitutterne fastholder forhøjede rentemarginaler overfor erhvervsvirksomheder, er rentemarginalen stadig lav overfor husholdninger, og de nuværende rentesatser på lån til erhverv og husholdninger er meget lave set over et længere perspektiv.

Små og mellemstore virksomheder er mere afhængige af adgangen til finansiering gennem pengeinstitutterne end store virksomheder og har ofte mindre kapital at stå imod med, når konjunkturerne er dårlige. Erhvervspakken fra september 2009 har i den sammenhæng bidraget til at forbedre finansierings- og eksportmulighederne mv. for små og mellemstore virksomheder gennem en styrkelse af vækstkaution, kom-i-gang-lån, eksportkaution og forbedret adgang til risikovillig kapital til nye virksomheder. Flere af ordningerne er blevet forlænget til udgangen af 2011, og det er derfor for tidligt at vurdere de samlede effekter af pakken.

Samlet set er det vurderingen, at kreditsituationen fortsat er stram, men at der på aggregeret niveau ydes lån til husholdninger og erhvervsvirksomheder til renter, som er lave.

Der er fortsat indikationer på, at en del små og mellemstore virksomheder har vanskeligt ved at finde den ønskede finansiering. På baggrund af finanskrisen og kommende regulering af banksektoren skærpes kravene til virksomhedernes soliditet, for at de kan opnå finansiering. Med Vækstpakken i Finansloven 2011 og indgåelsen af den politiske aftale om risikovillig kapital d. 13. januar 2011 er rammerne lagt for udmøntningen af regeringens aftale med F&P, ATP og LD om risikovillig kapital til iværksættere og små og mellemstore virksomheder med vækstpotentiale. Staten etablerer tre låne- og kautionsordninger og vil sammen med pensionskasserne styrke markedet for risikovillig kapital med op til 10 mia. kr.

2. Baggrund

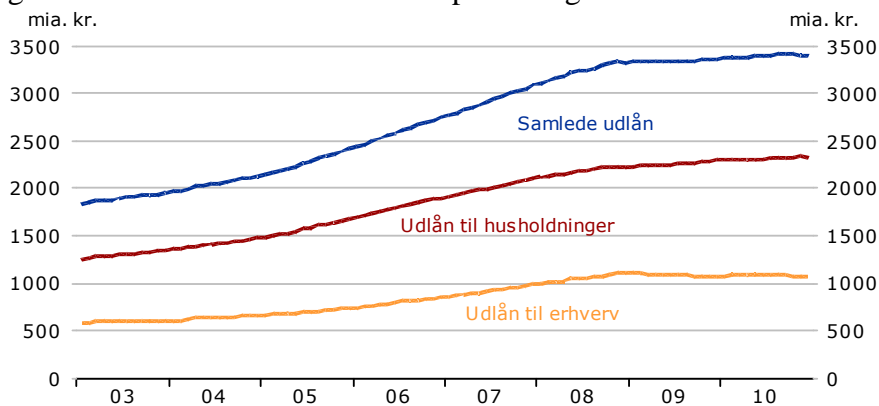
I henhold til lov om statsligt kapitalindskud i kreditinstitutter udarbejder Økonomi- og Erhvervsministeriet halvårligt en samlet redegørelse om udviklingen i kreditmulighederne, som drøftes med de relevante organisationer.

I denne redegørelse ses der primært på udviklingen i kreditmulighederne siden den forrige redegørelse fra september 2010. Udover den senest tilgængelige offentlige statistik har Økonomi- og Erhvervsministeriet modtaget redegørelser fra de 43 kreditinstitutter, som fik tilført statslig kapital i 2009. Institutternes redegørelser beskriver udviklingen i udlån i første halvår af 2010.

3. Udbud og efterspørgsel efter kredit

Kreditinstitutternes samlede udlån til virksomheder og husholdninger steg i december med 1,0 pct. på årsbasis. Det er fortsat udlån til husholdningerne, som trækker væksten med en årlig stigning på 1,5 pct. Udlån til erhvervsvirksomhederne er svagt faldende, idet stigende udlån i de første otte måneder af 2010 kompenseres af et fald i de sidste fire måneder af 2010, se figur 1. Hvis der korrigeres for udviklingen i forbrugerpriserne, har udlån i faste priser været svagt faldende i 2010 og var i december 1,7 pct. lavere end i december 2009.

Figur 1 Kreditinstitutternes udlån til private og erhverv

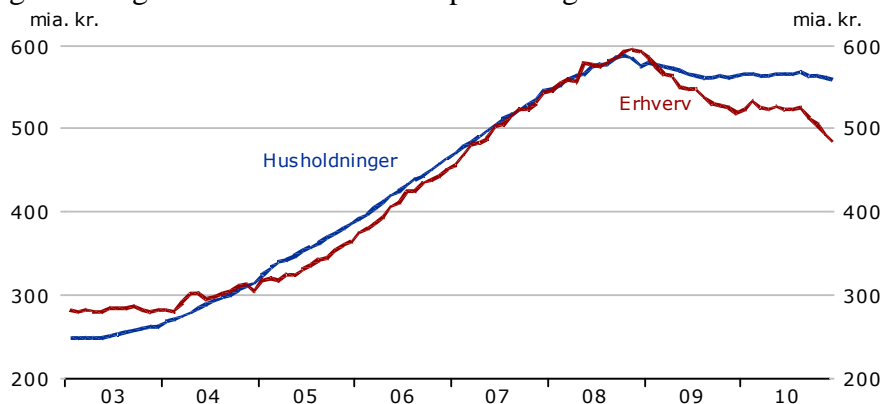

Kilde: Nationalbanken.

Anm.: Sæsonkorrigerede tal.

Pengeinstitutternes udlån til erhvervsvirksomheder har været forholdsvis konstant i første halvår af 2010, men er faldet siden september og er nu 6 pct. lavere end for et år siden, se figur 2. Omkring en fjerdedel af faldet i pengeinstitutternes udlån i 2010 skyldes tab på udlån.

Figur 2 Pengeinstitutternes udlån til private og erhverv

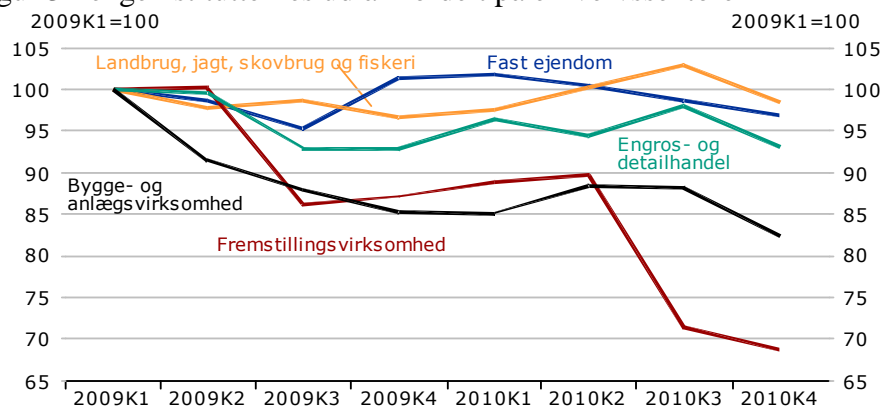
Kilde: Nationalbanken.

Anm.: Sæsonkorrigerede tal.

Inden for de forskellige erhvervssektorer er udlånene til landbrug m.m. og engros- og detailhandel nogenlunde uændrede i 2010, mens udlån til fast ejendom er faldet, og bygge- og anlægssektoren fortsat ligger på et

lavt, om end stabilt, niveau. Det er især lån til fremstillingsvirksomheder, som præger de seneste måneders fald i pengeinstitutternes udlån, se figur 3.

Figur 3 Pengeinstitutternes udlån fordelt på erhvervssektorer

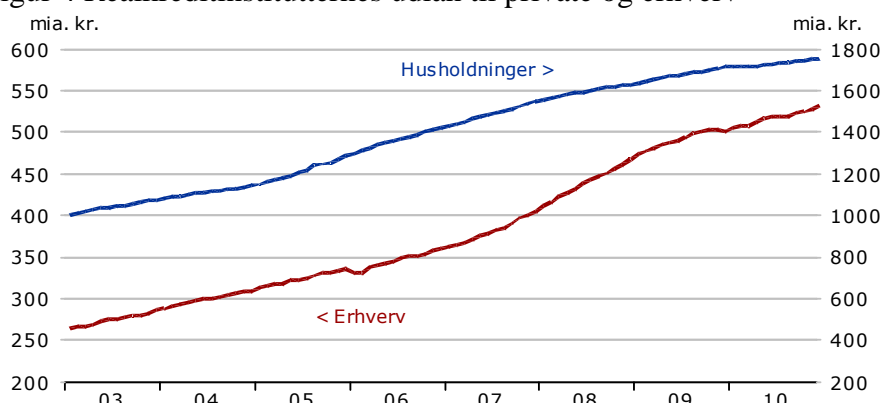

Kilde: Nationalbanken.

Der sker fortsat en forskydning af finansieringen af lån i retning mod realkreditinstitutterne og væk fra pengeinstitutterne. Det ses ved, at faldet i pengeinstitutternes udlån siden slutningen af 2008 modsvares af stigende udlån i realkreditinstitutterne, se figur 2 og figur 4.

Realkreditinstitutterne er fortsat med at øge deres udlån til både erhverv og husholdninger gennem det seneste år. Udlån til erhverv er steget med 4,4 pct. i forhold til december 2009, mens udlån til husholdninger er steget med 2,9 pct., se figur 4.

Figur 4 Realkreditinstitutternes udlån til private og erhverv

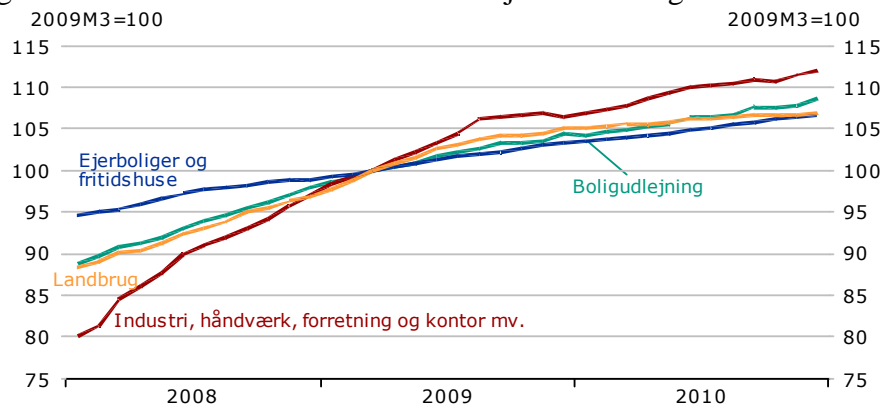

Kilde: Nationalbanken.

Anm.: Sæsonkorrigerede tal.

Der har især været stor vækst i udlån til gruppen af industri-, håndværks-, forretnings- og kontorejendomme, som er steget med 5 pct. siden december 2009. Udlån til landbrugsejendomme og til boligudlejning er steget med henholdsvis 2 pct. og 4 pct., se figur 5.

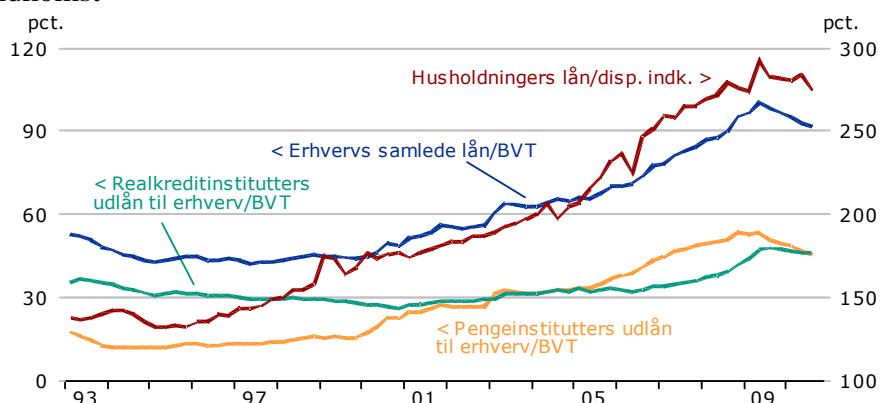
Figur 5 Realkreditinstitutternes udlån til ejendoms-kategorier

Kilde: Nationalbanken.

Udviklingen i kreditinstitutternes udlån skal ses i sammenhæng med den generelle samfundsudvikling. For erhvervsvirksomheder er udlån som andel af bruttoværditilvæksten (BVT, se også anm. til figur 6) faldet, idet BVT steg med 7 pct. på årsbasis i tredje kvartal af 2010, og dermed noget kraftigere end udlånene. Tilsvarende er udlån som andel af husholdningernes disponible indkomst faldet, idet den disponible indkomst steg med over 5 pct. på årsbasis i tredje kvartal af 2010. Niveauet for udlån til både erhvervsvirksomheder og husholdninger ligger imidlertid stadig forholdsvis højt set over de seneste 17 år og viser en relativ høj bruttogældsætning i den private sektor, se figur 6.

Figur 6 Udlån som andel af bruttoværditilvækst henholdsvis disponibel indkomst

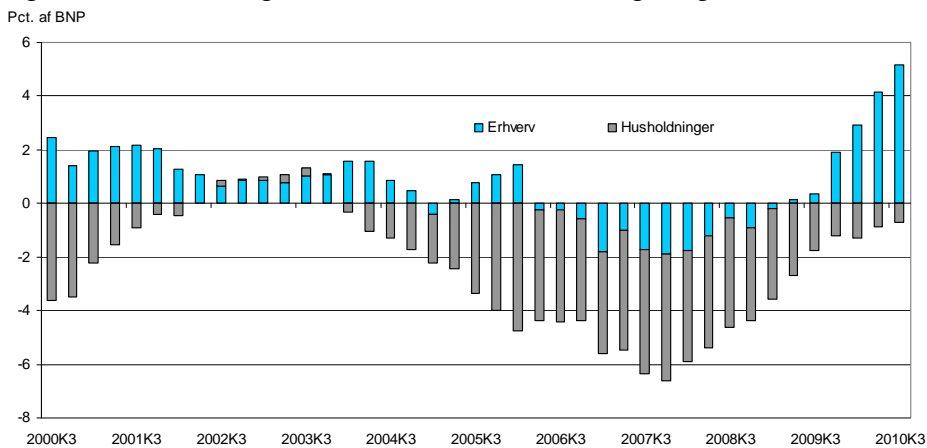
Kilde: Danmarks Nationalbank, Danmarks Statistik

Anm. BVT er værditilvæksten i private erhverv undtaget finansielle erhverv og landbrug. Husholdningernes disponible indkomst dannet af serier fra DST og NB som er blevet sæsonkorrigeret.

Et mål for husholdningernes og erhvervsvirksomhedernes samlede finansieringsbehov ses i deres nettofordringserhvervelse. Nettofordringserhvervelsen er et udtryk for, om der efter forbrug og investeringer er et overskud og dermed et nettoplaceringsbehov på de finansielle markeder, eller om der er et underskud og dermed et nettofinansieringsbehov. Husholdningerne har siden midten af 2009 reduceret deres finansieringsbe-

hov betydeligt. Erhvervsvirksomhederne har - på aggregeret niveau - vendt et finansieringsbehov til et placeringsbehov siden starten af 2009, se figur 7. Udviklingen i nettofordringserhvervelsen fortæller ikke umiddelbart noget om, i hvilket omfang forskydningerne skyldes, at adgangen til finansiering er blevet sværere, eller om virksomhederne vælger at spare op frem for at investere.

Figur 7 Nettofordringserhvervelse for husholdninger og erhverv

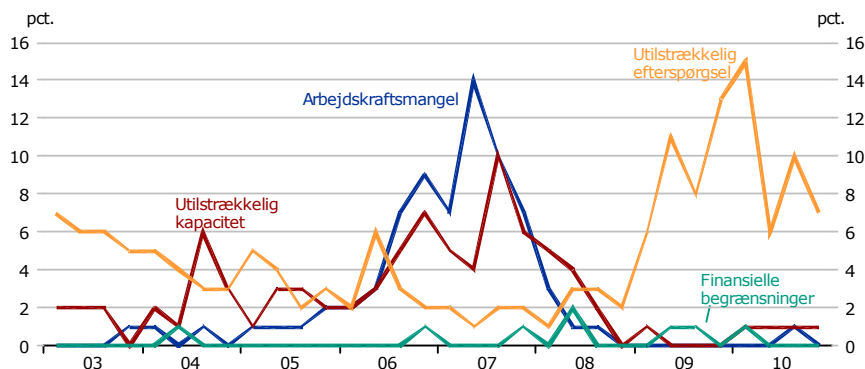
Kilde: Danmarks Statistik.

Anm. Nettofordringserhvervelse som andel af BNP, 4 kvartalers glidende gennemsnit.

Indikatorer for virksomhedernes vurdering af adgangen til finansiering kan findes i Danmarks Statistiks konjunkturbarometer, som udkommer løbende, og en engangsundersøgelse om små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering, som Danmarks Statistik offentliggjorde i december 2010.

Industrivirksomhedernes vurdering af årsager til produktionsbegrænsninger viser, at der ikke er nogen industrivirksomheder i fjerde kvartal 2010, som ser adgangen til finansiering som en begrænsning, se figur 8. I det tilsvarende barometer for bygge- og anlægssektoren (ikke vist) vurderer omkring 4 pct. af respondenterne, at adgangen til finansiering udgør en produktionsbegrænsning, hvorimod omkring 35 pct. peger på manglende efterspørgsel.

Figur 8 Årsager til produktionsbegrænsninger i industrien

Kilde: Danmarks statistik.

Anm.: DST konjunkturbarometer.

Engangsundersøgelsen om små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering viser, hvordan virksomhedernes adgang til finansiering var i 2007 og i perioden medio 2009 til medio 2010 (herefter 2010).

En betydelig højere andel af virksomhederne søgte finansiering i 2010 end i 2007. I 2010 søgte 44 pct. af virksomhederne at opnå finansiering og i 2007 var det 35 pct. Stigningen gjaldt på tværs af samtlige brancher. Samtidig steg andelen af virksomheder, som ikke opnåede at få den ønskede finansiering, mens flere kun delvist opnåede denne. Dette kan være en af årsagerne til, at flere virksomheder i 2010 søgte mere end én form for finansiering (eksempelvis lånefinansiering i kreditinstitutter, egenkapitalfinansiering hvor finansiering opnås til gengæld for ejerskab i virksomheden eller andre former for finansiering, som eksempelvis leasing og kassekredit) sammenlignet med i 2007.

Blandt de virksomheder, der ikke søgte finansiering, var begrundelsen for langt de fleste virksomheders vedkommende, at de ikke havde behov for finansiering. Endelig svarede 9 pct. af alle virksomhederne, at mangel på lånefinansiering er en sandsynlig væsentlig vækstbegrænsning.

Undersøgelsen giver også mulighed for at undersøge adgangen til finansiering på tværs af virksomhedernes vækstforløb og størrelse. Danmarks Statistik har inddelt virksomhederne i tre vækst kategorier, hvor den første kategori er vækstiværksættere (defineres som nye virksomheder i 2003 eller 2004, der opnåede høj vækst i perioden 2005-2008, og som havde 5 eller flere ansatte i 2005), den anden er højvækstvirksomheder (ikke nye i 2003 eller 2004, men opfylder i øvrigt de samme kriterier som vækstiværksættere). Den tredje kategori indeholder alle øvrige virksomheder.

Andelen af vækstiværksættere og højvækstvirksomheder, som søger finansiering, er betydeligt højere end for de øvrige virksomheder, og forskellen blev øget i 2010. I 2010 søgte 57 pct. og 54 pct. af vækstiværksættere og højvækstvirksomheder finansiering, mens 42 pct. af de øvrige virksomheder søgte finansiering, se tabel 1.

Tabel 1 Andel af virksomheder der søgte finansiering, efter vækstkategori

Pct.	I alt	Vækstiværksættere	Højvækstvirksomheder	Øvrige virksomheder
Andel af firmaer der søgte finansiering				
2007	35	47	44	34
2010	44	57	54	42
Udfald for virksomheder der søgte lån i 2010				
Fuldt opnået	69	65	64	70
Delvist opnået	24	32	23	24
Ikke opnået	23	37	29	21

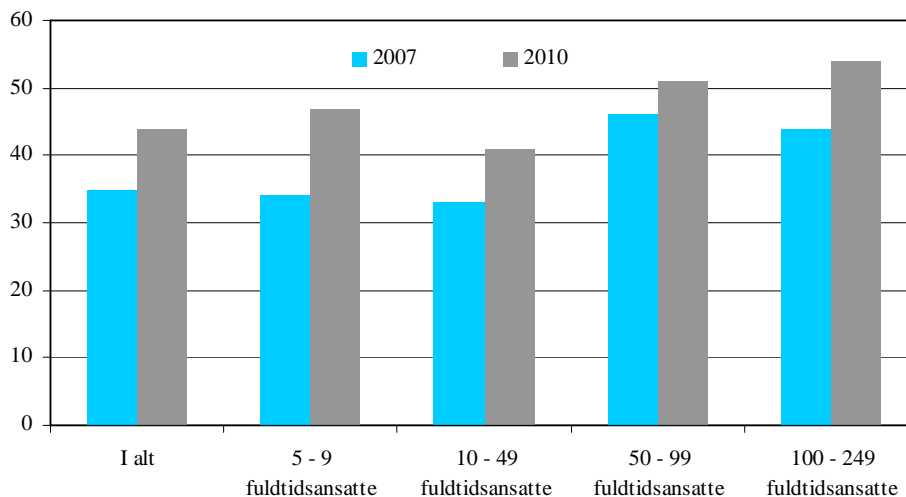
Kilde: Danmarks Statistik.

Anm.: Andelen af udfaldene summer ikke til 100 i hver kolonne, da samme virksomhed kan indgå i flere udfaldskategorier.

Blandt vækstkategoriene var det især vækstiværksættere, der valgte at søge egenkapitalfinansiering eller andre former for finansiering frem for lånefinansiering i 2010. Det er da også denne gruppe, hvor den højeste andel af låneansøgere ikke opnåede eller kun delvist opnåede det søgte lån i 2010, se tabel 1.

Når der ses på virksomhedernes størrelse, er det blandt de mindste virksomheder, at der har været en stigning i andelen af virksomheder, der søgte finansiering, se figur 9.

Figur 9 Andel af virksomheder, der søgte finansiering. Efter størrelsesgruppe

Kilde: Danmarks Statistik.

Gruppen med de største virksomheder (100-249 ansatte) havde størst succes med deres låneansøgninger i 2010. Tre fjerdedele fik deres lån, og kun en ottendedel blev afvist. De øvrige grupper med mindre virksomheder fik deres låneansøgninger afvist omkring en fjerdedel af gangene, se tabel 2.

Tabel 2 Andel af virksomheder der søgte finansiering, efter størrelse

Pct.	I alt	5-9 fuldtidsansatte	10-49 fuldtidsansatte	50-99 fuldtidsansatte	100-249 fuldtidsansatte
Andel af firmaer der søgte finansiering					
2007	35	34	33	46	44
2010	44	47	41	51	54
Udfald for virksomheder der søgte lån i 2010					
Fuldt opnået	69	63	69	69	75
Delvist opnået	24	25	23	28	22
Ikke opnået	23	21	24	24	13

Kilde: Danmarks Statistik.

Anm.: Andelen af udfaldene summer ikke til 100 i hver kolonne, da samme virksomhed kan indgå i flere udfaldskategorier.

Institutternes redegørelser

Ifølge redegørelserne, som Økonomi- og Erhvervsministeriet har modtaget fra pengeinstitutterne, var efterspørgslen efter lån i første halvår af 2010 stadig forholdsvis lav.

For husholdningerne peger flere institutter især på, at boligrelaterede lån er blevet omlagt til lån i realkreditinstitutterne, som kan tilbyde lavere renter. I mindre omfang begrundes faldende udlån med faldende investeringslyst som følge af usikkerheden på arbejdsmarkedet og øget opsparring i husholdningerne.

For erhvervsvirksomhederne nævner flere institutter, i lighed med de forrige undersøgelser af kreditmulighederne, at efterspørgslen er lav, da kunderne er mere tilbageholdne med investeringer, og der er færre kreditværdige projekter. Samtidig ønsker flere af institutterne at nedbringe deres eksponering overfor store engagementer og visse brancher. Oftest nævnes ejendomssektoren og landbrugssektoren i denne sammenhæng. Der er dog nogle institutter, som har øget deres udlån til disse brancher, og flere institutter skriver, at de bakker op om og støtter kreditværdige kunder.

Enkelte institutter oplever stigende efterspørgsel og arbejder på at øge udlånene, og et institut skriver, at de har oprettet udlånpuljer på attraktive vilkår, som er specielt øremærket til eksempelvis investeringer i energibesparende foranstaltninger.

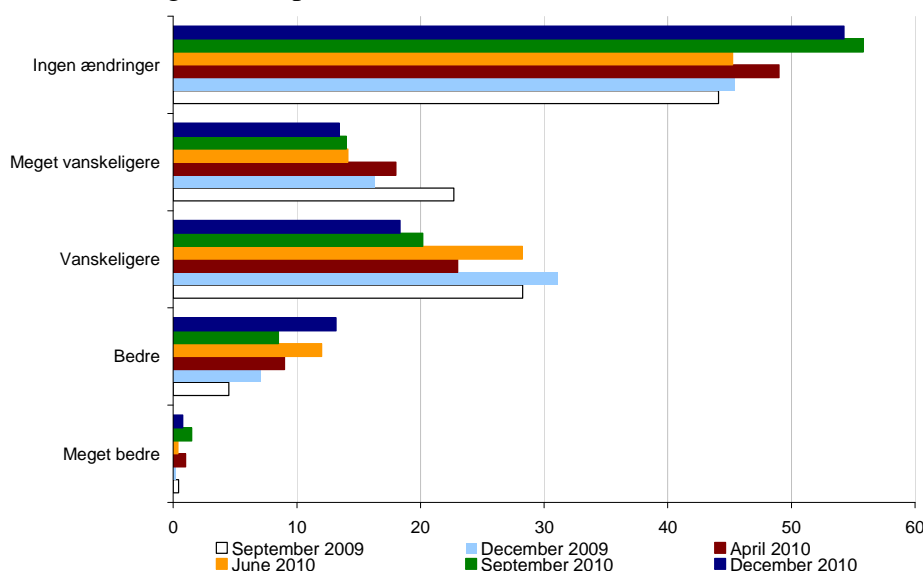
Realkreditinstitutternes redegørelser viser, at nogle af institutterne oplever øget efterspørgsel og stigende udlån, mens andre institutter oplever faldende efterspørgsel og svagt faldende udlån. For alle institutterne gælder, at den stigende/faldende låneefterspørgslen er bredt funderet på tværs af kundetyper og brancher. Det indikerer således, at nogle institutter er mere attraktive end andre for kunderne, og at der er konkurrence på markedet.

Undersøgelser fra brancheorganisationerne

Brancheorganisationerne offentliggør løbende undersøgelser af medlemmernes finansieringssituation og kreditmuligheder. I perioden september 2010 til januar 2011 har DI, Dansk Erhverv, Håndværksrådet og Landbrug og Fødevarer foretaget nye undersøgelser af medlemmernes finansieringssituation.

DI skriver i deres undersøgelse fra december, at virksomhederne fortsat vurderer finansieringsvilkårene ganske vanskelige sammenlignet med perioden før krisen. Således melder 32 pct. af virksomhederne, at finansieringssituationen er blevet vanskeligere eller meget vanskeligere sammenlignet med perioden før krisen. Der er dog sket en gradvis forbedring af situationen over det seneste års tid, se figur 10.

Figur 10 Hvordan oplever virksomhederne finansieringsmulighederne nu sammenlignet med perioden frem til oktober 2008?

Kilde: DI, survey blandt 395-562 medlemsvirksomheder.

Anm.: Finansieringsmuligheder med hensyn til mængde.

DI skriver også, at andelen af virksomheder, der vurderer, at finansieringssituationen er blevet forværret, er omtrent lige stor blandt virksomheder, der venter fremgang det kommende kvartal, som blandt virksomheder, der venter en tilbagegang. Det er specielt de mindre og mellemstore virksomheder, der fortsat oplever vanskeligheder med at opnå den ønskede mængde finansiering. Således melder 37 pct. af de mindre og mellemstore virksomheder, at finansieringssituationen er blevet vanskeligere eller meget vanskeligere sammenlignet med perioden før krisen. For de store virksomheder med mindst 100 ansatte er det tilsvarende tal 18 pct.

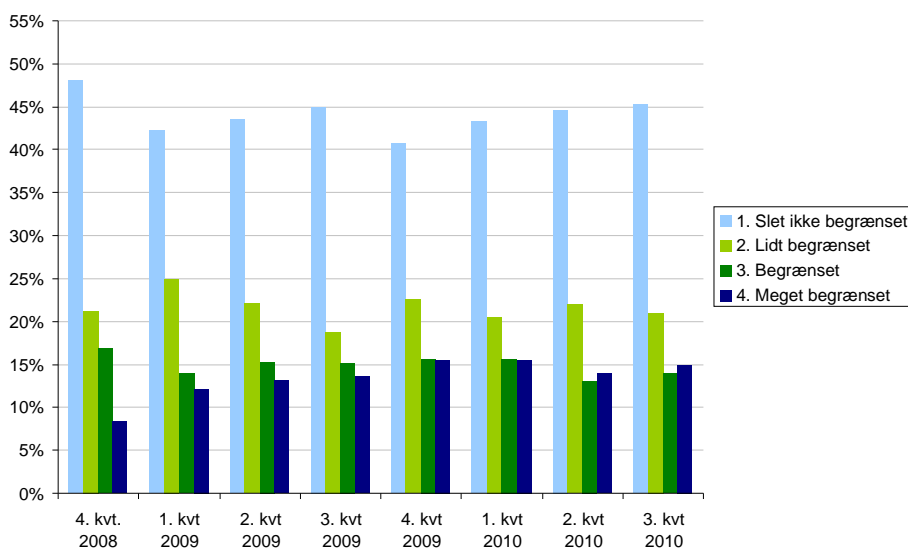
En undersøgelse fra Dansk Erhverv om medlemsvirksomhedernes adgang til finansiering i januar/februar 2011 viser, at behovet for ekstra likviditet overordnet set er uændret i forhold til undersøgelserne foretaget i 2010.

Knap en tredjedel af medlemsvirksomhederne svarede, at de havde behov for ekstra likviditet, mens to tredjedele ikke havde noget behov.

Af de medlemsvirksomheder, som havde behov for ekstra likviditet, skulle likviditeten især anvendes til konsolidering af driften (62 pct.), men der var også behov for likviditet til at dække langsommere kundebetaling (38 pct.) og skærpede betalingsfrister fra leverandører (36 pct.). 37 pct. af virksomhederne ønskede at anvende ekstra likviditet til nye investeringer (det har været muligt at angive flere svar).

Håndværksrådet skriver i en konjunkturvurdering fra oktober, at lige i underkanten af 30 pct. af virksomhederne føler sig begrænset eller meget begrænset af manglende finansiering. Finansieringsmulighederne har stort set ikke ændret sig det sidste år, se figur 11. Håndværksrådet skriver, at det især er branchegruppen 'industri', der føler sig begrænset/meget begrænset af manglende finansiering, men bemærker samtidig, at 'industrien' er den branche, som er mest begrænset af manglende efterspørgsel.

Figur 11 Virksomhedernes begrænsning af manglende finansiering

Kilde: Håndværksrådet.

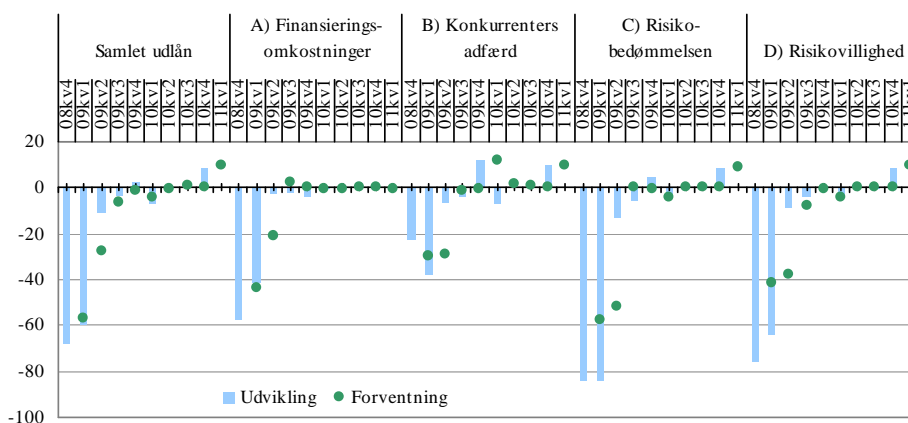
Landbrug og Fødevarer (L&F) viser i en undersøgelse fra september, at 13,5 pct. af fødevarer virksomhederne oplever begrænsninger på det finansielle område, som begrænsende for produktionen. Det er en større andel end i maj 2010, hvor andelen var 9,6 pct. Det er dog fortsat manglende ordrer/efterspørgsel, som fylder mest (20 pct.), mens myndighedsgodkendelser (10 pct.) samt lovgivningsmæssige begrænsninger (13 pct.) fortsat også har stor betydning.

4. Kreditpolitikken

Kreditinstitutterne fastholder fortsat de stramninger i kreditpolitikken, som de foretog i 2008 og starten af 2009. Stramningerne kom efter en periode, hvor den finansielle sektor har ført en kreditpolitik, som førte til en meget kraftig vækst i udlån. Derudover har en løs kreditkultur i visse pengeinstitutter medført, at der er blevet lånt penge ud til projekter, som siden hen har vist sig ikke at være rentable. Det er med til at understrege, at det ikke ville være hensigtsmæssigt for samfundsøkonomien, hvis sektoren vender tilbage til den udlånvækst og kreditpolitik, som der var, før krisen brød ud.

I følge Nationalbankens udlånsundersøgelse, som er baseret på en kvalitativ analyse af udlånspolitikken i de største pengeinstitutter (gr. 1 og gr. 2) og realkreditinstitutter, har kreditinstitutterne ikke ændret kreditpolitikken overfor erhverv gennem de sidste syv kvartaler. Tilsvarende vurderer institutterne, at der ikke er sket væsentlige ændringer i de faktorer, som påvirker kreditpolitikken, se figur 12.

Figur 12 kreditinstitutternes ændring i kreditpolitikken for erhvervslån og påvirkende faktorer

Kilde: Nationalbanken.

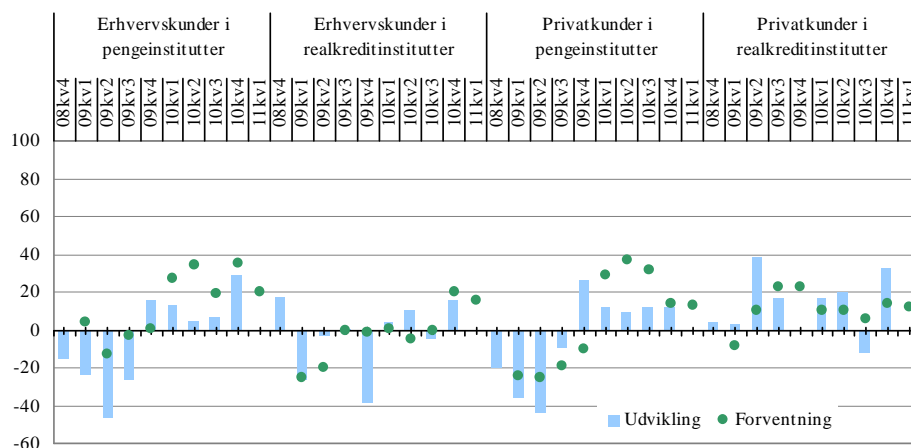
Anm.: Nettotal. Et negativt (positivt) tal betyder, at kreditpolitikken er strammet (lempet).

Udlånsundersøgelsen viser også, at kreditinstitutternes kreditpolitik overfor udlån til små- og mellemstore virksomheder er blevet ændret i nogenlunde samme omfang som det samlede billede.

Tilsvarende har kreditinstitutterne de seneste syv kvartaler fastholdt deres betingelser og vilkår i forbindelse med erhvervslån.

Samtidig stiger efterspørgslen fra private og erhvervskunder, og den forventes at fortsætte med at stige i første kvartal 2011. Efterspørgslen efter erhvervslån stiger svagt både fra kreditinstitutternes eksisterende kunder og nye kunder. Privatkunderne har også øget deres efterspørgsel efter udlån hos både penge og realkreditinstitutterne, se figur 13.

Figur 13 Erhvervs- og privatkunders efterspørgsel efter lån i penge- og realkreditinstitutter

Kilde: Nationalbanken.

Anm.: Nettotal. Et negativt (positivt) tal betyder, at efterspørgslen er aftaget (steget), eksisterende kunder.

Institutternes redegørelser

Redegørelserne fra institutterne, giver et indblik i, hvordan kreditpolitikken i praksis bliver udmøntet.¹ De fleste institutter skriver, at kreditpolitikken overfor privat- og erhvervs-kunder har været uændret i første halvår af 2010. På trods af dette fremhæves der stadig en række områder, hvor institutternes fokus er øget.

Flere institutter er fortsat tilbageholdende med at formidle lån til svage eller konjunkturfølsomme brancher, og flere følger en strategi om at nedbringe deres eksponering overfor svage eller konjunkturfølsomme brancher, eller brancher hvori eksponeringen er forholdsvis høj. For de fleste institutters vedkommende sker dette ved ikke at optage nye kunder og gennem en skærpet overvågning af kundernes evne til at generere den nødvendige likviditet til den fortsatte drift.

Tilsvarende er der fortsat fokus på den sikkerhed, som stilles bag lånene og udviklingen i dens værdi.

Mange skriver, at de allerede har reduceret deres eksponering overfor store engagementer i forhold til 2009, og de har et ønske om at nedbringe dette yderligere.

Enkelte institutter har revurderet eller præciseret deres udlånspolitik overfor privatkunder. Det er eksempelvis sket ved, at tolerancen overfor fra-

¹ Nationalbankens udlånsundersøgelse og konklusionerne fra institutternes indberetninger er ikke direkte sammenlignelige. Institutterne, som har indsendt redegørelser, er ikke identiske med de institutter, som rapporterer til Nationalbanken, og der er væsentlige forskelle i opbygningen af de spørgsmål, som der tages stilling til i de to kilder.

vigelser af de indgåede aftaler er indsnævret. Der er ikke nogen institutter, som har ændret i størrelsen på privates rådighedsbeløb i forbindelse med lån.

Redegørelserne fra realkreditinstitutterne viser, at der i forbindelse med lån til erhvervs kunder fortsat lægges vægt på, at kunden kan sandsynliggøre betalingsevnen ved likviditet fra den løbende drift. Tilsvarende er der forhøjede krav ved belåning af ejendomstyper, som kan give store tab, eksempelvis som følge af begrænset alternativ anvendelse, eller som anvendes af kunder inden for svage eller konjunkturfølsomme brancher.

5. Priser og vilkår

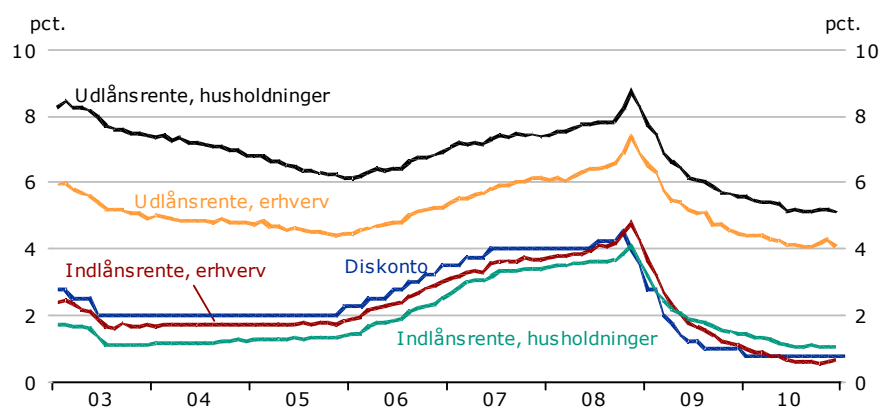
Pengeinstitutterne

Pengeinstitutternes ind- og udlånsrenter er fortsat med at falde i 2010 og ligger tæt på det laveste niveau i perioden, som dækkes af de tilgængelige statistikker.

De udlånsrenter, som erhvervsvirksomhederne i gennemsnit betaler til pengeinstitutterne, har siden sommeren ligget lige over 4 pct. I december var den 4,1 pct. Udlånsrenterne på lån til husholdningerne har de seneste to år ligget omkring ét pct point højere end til erhvervsvirksomheder. I december lå de på 5,1 pct., se figur 14.

Indlånsrenterne, som tilbydes erhvervsvirksomheder, er fortsat med at falde i 2010. Rentemarginalen, som beregnes ud fra de bredt baserede gennemsnit af pengeinstitutternes udlånsrenter fratrukket indlånsrenter, ligger derfor i den øvre del af det interval omkring 3,2-3,6 pct., hvori de har ligget siden midten af 2009. Et tilsvarende niveau for rentemarginalen var gældende i 2003, hvor rentemarginalen i gennemsnit lå på 3,5 pct., se figur 15.

Figur 14 Udlånsrenter, indlånsrenter og diskonto

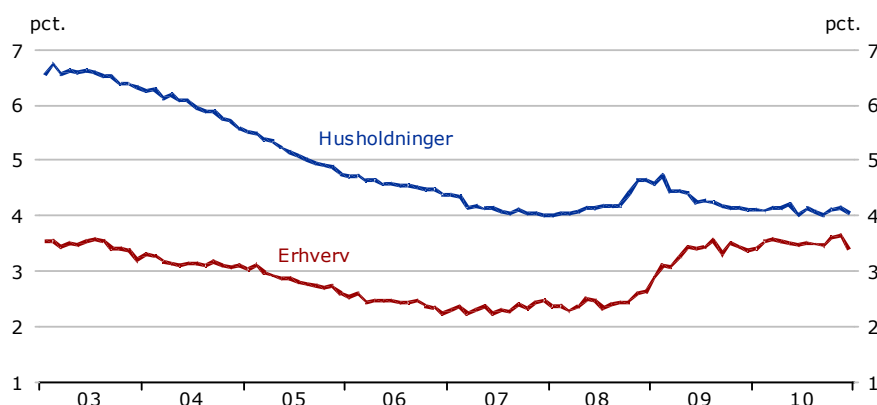

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Anm.: Eksisterende lån. Alle/uspecificerede løbetider i pengeinstitutter.

Pengeinstitutternes rentemarginal overfor husholdninger har det seneste år ligget lige over 4 pct., hvilket nogenlunde svarer til niveauet inden finanskrisens start.

Figur 15 Rentemarginal på lån til husholdninger og erhverv

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Anm.: Rentemarginalen er forskellen mellem effektiv udlånsrente og effektiv indlånsrente.

Ifølge redegørelserne fra pengeinstitutterne har nogle få af institutterne øget deres rentemarginal i første halvår af 2010. Disse institutter begrundede det med øget risiko for tab, højere fundingomkostninger og omkostninger til Bank- og Kreditpakken.

I lighed med den forrige undersøgelse er der ikke nogen pengeinstitutter, som har indberettet nogen ændring i deres kreditrelaterede gebyrer eller provisioner i første halvår af 2010.

Realkreditinstitutterne

For realkreditinstitutterne, som finansierer deres udlån ved obligationsudstedelser, og ikke har nogen indlån i traditionel forstand, kan man bruge den implicite rentemarginal til at vurdere institutternes prissætning overfor kunderne.²

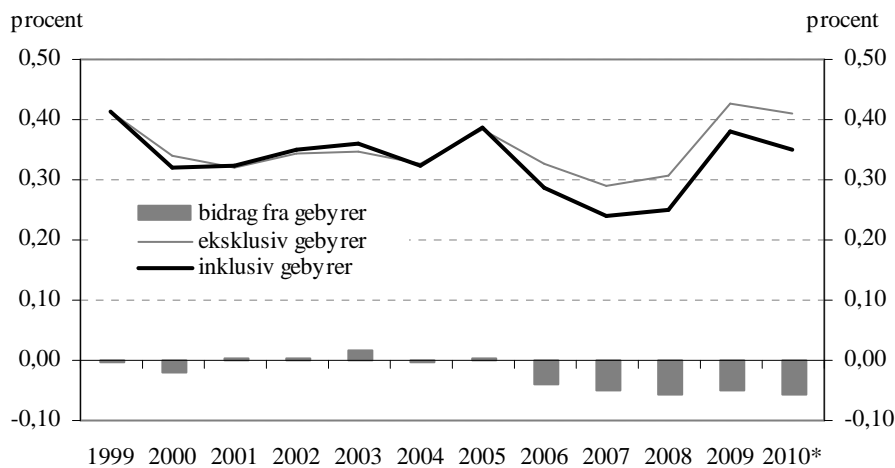
I første halvår af 2010 er den implicite rentemarginal estimeret til knap 0,35 pct., hvilket er et lille fald i forhold til 2009, hvor den var 0,38 pct. og meget tæt på gennemsnittet siden 1999, som ligger på 0,33 pct. Det bemærkes, at rentemarginalen for realkreditinstitutter reduceres som følge af, at realkreditlån i stort omfang formidles gennem pengeinstitutter-

² Realkreditinstitutternes udlånsmidler tilvejebringes ved løbende obligationsudstedelse, hvor obligationer udstedes i takt med at nye lån formidles. Obligationsudstedelsen foretages under overholdelse af balance-princippet, som indebærer en balance mellem de samlede indbetalinger fra låntagerne og realkreditinstitutternes samlede udbetalinger til obligationsejerne. Estimerne for den implicite rentemarginal beregnes som renteindtægterne i forhold til samtlige rentebærende aktiver fratrukket renteudgifterne i forhold til samtlige rentebærende passiver.

nes filialer, og realkreditinstitutterne derfor har en stor udgift til eksempelvis provisionsgebyrer, se figur 16.

Realkreditinstitutternes redegørelser viser, at bidragssatserne er blevet forhøjet i nogle af institutterne for at dække stigende omkostninger til at yde realkreditlån til private og erhvervskunder.

Figur 16 Realkreditinstitutternes implicitte rentemarginal inklusiv og eksklusiv gebyrer

Kilde: Finanstilsynet og Erhvervs- og Økonomiministeriet.

* Note: Estimatet for 2010 er baseret på data for første halvår 2010.

6. Erhvervspakken for små og mellemstore virksomheder og andre tiltag.

Små og mellemstore virksomheder er mere afhængige af adgangen til finansiering gennem pengeinstitutterne end store virksomheder og har ofte mindre kapital at stå imod med, når konjunkturerne er dårlige. Kreditpakken fra februar 2009 og Erhvervspakken fra september 2009 har bidraget til at forbedre finansieringsmulighederne mv. for små og mellemstore virksomheder. Det er sket gennem en styrkelse af eksportvirksomhedernes finansieringsmuligheder på tre fronter: eksportkautionsordning, eksportlån og genforsikring. Samtidig er virksomhedernes finansieringsmuligheder blevet styrket gennem vækstkautionsordning og kom-i-gang-lån. Hertil kommer, at regeringen har iværksat initiativer for at skaffe risikovillig kapital til små og mellemstore virksomheder.

Eksportkautionsordning er en midlertidig kautionsordning for danske eksportvirksomheders drifts- og oparbejdningskredit. Eksport Kredit Fonden kan yde kautioner på 2 mia. kr. Ordningen indebærer, at Eksport Kredit Fonden har mulighed for at kautionere op til 80 pct. i forbindelse med eksportvirksomheder og disses underleverandørers drifts- og oparbejdningskredit i pengeinstitutter. Siden eksportkautionsordningens start den 30. november 2009 er der udstedt 102 kautioner for samlet over 710 mio. kr. Ordningen er forlænget frem til udgangen af 2011.

Eksportlåneordningen blev etableret for at understøtte danske virksomheders internationale konkurrenceevne og for at gavne dansk eksport i forbindelse med den finansielle og økonomiske krise. Låneordningen understøtter dansk eksport med lange kredittider, dvs. over 2 år. Der er bevilget en låneramme på 20 mia. kr., som kan søges indtil udgangen af 2011.

Samlet er der fem virksomheder, der har fået eksportlån for i alt 3,4 mia. kr., mens Eksport Kredit Fonden er ved at behandle 15 ansøgninger for samlet 7,7 mia. kr. Disse lånesager er traditionelt længe undervejs, så det er for tidligt at udtale sig om, hvordan udlånene vil udvikle sig. Eksport Kredit Fonden vurderer, at pengeinstitutternes udlånsvilje er forbedret på det seneste, hvilket medfører, at pengeinstitutterne nu selv i højere grad tilbyder lån med kortere løbetider.

Genforsikringsordningen understøtter eksportforretninger med korte kredittider, der bl.a. omfatter komponenter, halvfabrikata, forbrugsgoder og fødevarer. Genforsikringen har bidraget til at afhjælpe de problemer, virksomhederne har med at få lån til deres eksportforretninger. Efterspørgslen efter statslig genforsikring har været høj. Over 450 eksportvirksomheder har tilmeldt sig ordningen. Eksport Kredit Fonden vurderer, at ordningen nu dækker eksport svarende til cirka 7 mia. kr. årligt.

Vækstkaution er en garanti på op til 75 pct. af pengeinstitutternes udlån til forretningsudvikling i virksomhederne. Med Erhvervspakken blev rammen for vækstkaution hævet med 1,5 mia. kr. til udgangen af 2010. Kommissionen godkendte i april 2010 ordningen til også at dække primære erhverv og investeringer i erhvervsbyggeri. Ordningen er aftalt forlænget til udgangen af 2011.

I 2009 nåede de udnyttede kautionstilsagn op på 113,5 mio. kr., hvilket udløste et samlet udlån til 46 virksomheder på lidt over 151 mio. kr. I 2010 er efterspørgselstrækket steget markant og var på 66 ansøgninger alene i juli måned. Endvidere har der siden april 2010 været mulighed for vækstkaution til aktiver, der kan realkreditbelånes, og til de primære erhverv. Den 1. december 2010 havde Vækstfonden modtaget 480 ansøgninger om Vækstkauti

Kom-i-gang-lån er en kombineret lånegaranti- og rådgivningsordning for nye virksomheder. Der kan opnås lån på op til 1 mio. kr. med en statsgaranti på 75 pct. Formålet med ordningen er at give iværksættere en lettere adgang til at opnå lån og kreditter i pengeinstitutterne. Samtidig får iværksætterne tilbudt rådgivning før og efter bevilling af finansiering, så de står bedre rustet til at drive deres virksomhed.

Med erhvervspakken er rammen hævet, så pengeinstitutterne kan yde lån for op til 60 mio. kr. I september 2010 er det aftalt at styrke lånerammen til kom-i-gang-lån med 100 mio. kr. Under Erhvervspakken er der ydet kom-i-gang-lån for et samlet lånebeløb på 87 mio. kr.

I november 2010 blev væksthuse (som blandt andet hjælper virksomheder med at lægge vækstplaner) indsat i forbindelse med at vejlede vækstvirksomheder om finansiering styrket. Dette sker blandt andet gennem tilbud om en kapitalcoach (en specialist i at skaffe kapital udefra), hvor det offentlige medfinansierer 50 procent.